

ŠTEVILKA
LETO IX.
TRST 1962-63

8

GA
BIL
B

GALEB

LIST ZA MLADINO

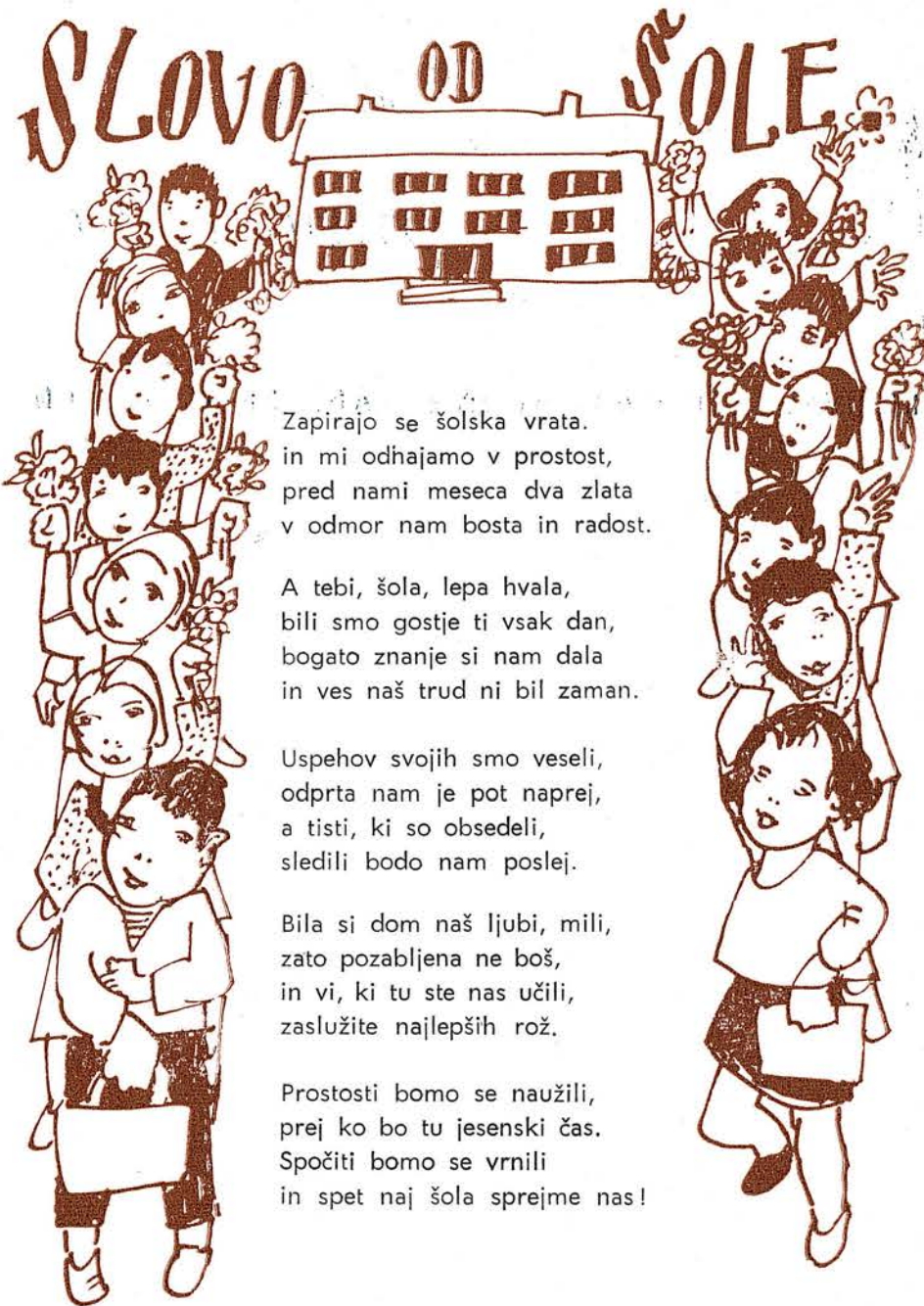
Izhaja mesečno • Izdajatelj in odgovorni urednik je Ivan Grbec • Ureja ga uredniški odbor • Tiska tiskarna »Graphis« v Trstu, ul. Sv. Frančiška 20
Naslovno stran je napravil R. Hlavaty

VSEBINA

Pavle Martinc: Kraške pripovedke . . .	170
Gustav Strniša: Miške	173
Angelo Cerkvenik: Izgubljeni petdesetak	174
Tone Seliškar: Morski ježek in zvezdica	176
Danilo Gorinšek: Šlapa Trapa	178
R. Kragelj: Na valovih pragozdne reke	181
Vojan Arhar: Mesec	189
Gustav Strniša: Mavrična Zlatka . . .	190
Gustav Strniša: Slon	192
Ludovika Kalan: Zajec in boben . . .	193
Vojan Arhar: Vlak	195
Drobne Zanimivosti	195
V. Kodrič: Buči, buči morje Adrijansko	197
Tonca Breščak: Ob košnji	190
Naši mladi dopisniki	200

FRAN ROS

Ilustriral: R. HLAVATY

Zapirajo se šolska vrata.
in mi odhajamo v prostost,
pred nami meseca dva zlata
v odmor nam bosta in radost.

A tebi, šola, lepa hvala,
bili smo gostje ti vsak dan,
bogato znanje si nam dala
in ves naš trud ni bil zaman.

Uspehov svojih smo veseli,
odprta nam je pot naprej,
a tisti, ki so obsedeli,
sledili bodo nam poslej.

Bila si dom naš ljubi, mili,
zato pozabljena ne boš,
in vi, ki tu ste nas učili,
zaslužite najlepših rož.

Prostosti bomo se naužili,
prej ko bo tu jesenski čas.
Spočiti bomo se vrnili
in spet naj šola sprejme nas!

Kraške pripovedke

PRIPOVEDKA O MATIČKU IN O TABORSKEM GOSPODU

Drugo jutro je gospod spet šel na sprehod. Konj, ki mu je vedel navado zadnjih dni, ga je spet nesel na Kras, gor proti Škrbini.

Konj se je ustavil pred Baševo domačijo, kjer je stari Baša ravno nekaj lenuharil, kakor se starim ljudem včasih spodobi.

»Kje je vaš najmlajši?« — je vprašal gospod.

»Tamle pri jezeru je,« — je odgovoril Baša. »Rjuhe pere, ki ste mu jih sinoči podarili.«

»Recite mu,« je rekel gospod, »da mu kazen še ni odpuščena. Če mi nocoj ne ukrade iz grajskega hleva vseh trideset konj, medtem ko jih bodo moji hlapci jahali, bo jutri ob glavo, vi pa ob premoženje.« In gospod je zopet odjezdil.

Zaupal je stari Baša svojemu sinu. To se mu je pa le prehudo zdelo. Zato je jokal na poti k jezeru in jokaje je Matičku povedal, kaj mora storiti.

»Juuuuuh!« — je Matiček zavriskal. — »To bo še lepo! Oče, ali imate še kaj žganja?«

Oče: »Še. Poln flaškon ga je v hramu. Kaj boš pa z njim?«

Matiček: »Za konje ga bom zamenjal!«

Oče: »Kako boš pa to storil?«

Matiček: »To je pa moja skrb, oče!«

In šel je Matiček gori v goro na Trstelj. Tam je pa vse dopoldne in popoldneva kos take travice nabiral, ki napravijo, da zaspiš. Ko je pa domov prišel, je tiste travice skuhal in jih žganju primešal. Sila skrivnostno se je držal in se celo popoldne muzal. Toliko, da mu ni ušel smeh, ko je s flaškonom šel proti večeru od doma.

Na Tabru se je kradoma splazil v grajske hleve. Flaškon je postavil na okno in se skril v listje. Dolgo je čakal, končno so pa le prišli hlapci in zajahali konje, da bi jih jahaje stražili.

»Ej, bo presenečen Matiček, če nas bo našel na konjih!« je rekel najmočnejši izmed grofovih hlapcev.

»Ne bo nam ukradel konjev, ne!« je dejal drugi.

»Kako neki,« je pristavil tretji, »saj bi nas moral vse po vrsti ubiti, preden bi konje iz hleva spravil!«

Tedaj pa je eden od tridesetih hlapcev zavohal žganje.

»Ah,« je rekel, »skrben je naš gospod. Se žganja nam je prinesel, da ne bi zaspali!« In je razjahal in drugi za njim. Vsi po vrsti so srkali žganje. Ko ga ni bilo več, so spet zajahali in kmalu zaspali.

Tedaj se je Matiček iz listja prikazal in hlapca za hlapcem s konjev spravil in jih nesel ven na dvorišče, kjer jih je tako postavil, da so zajahali skladovnice drv. Nato je privezal konja za konjem in vseh trideset odpeljal gori k Baševim.

Drugo jutro je šel taborski gospod na sprehod. Peš je šel, kakor so ga noge nesle, tja k hišam ob jezeru, tja k Baši, ki je ravno drva sekal pred hišo.

»Kje pa imate sina?« je vprašal gospod.

»Tamle v hlevu je,« je dejal starec.

»Konje štriglja, ki jih je sinoči pri vas za žganje zamenjal.«

»Kaj ima neki v sebi ta človek!« — se je jezil gospod. »Ta bo spravil mene ob premoženje, ne pa jaz vas. Toda vse za vse! Povejte mu, da moja jeza še ni minila. Jutri zarana mora priti k meni. Vendar ne sme biti niti bos niti obut niti nag niti oblečen niti pokrit niti odkrit. Ne sme priti niti po poti niti po stezi, ne sme niti prijahati in ne pripešačiti! In vendar mora priti k meni. Če tega ne stori, bo ob glavo, vi pa ob premoženje.« Takoj, ko je to povedal, je gospod odšel peš nazaj na Tabor.

Ko bi videli, kako je to pot jokal stari Baša! Sploh se mu ni zdelo mogoče, da bi njegov sin kaj takega zmožel! Pa kako se je Matiček smejal, ko je to slišal. Sestro je poslal v Škrbino in brata v Dorn-

berk. Oba sta povabila ljudi na ta velik špas.

Matiček pa je ostal doma. Sezul si je čevlje. Od enega je odtrgal podplat, drugega je pa vrgel v jezero. Potem je šel v kamro. Iz skrinje je vzel tamašno obleko in klobuk. Vse skupaj pa je postavil na mizo pred hišo. Najprej je od klobuka odrezal oglavje in ga vrgel v jezero. Potem pa je s škarjami prerezal hlače in srajco, tako da je lahko oblekel samo pol srajce in en rokav, hlače pa, tako da je oblekel eno hlačnico. Vse skupaj pa je privezal s srobotom.

Drugo jutro pa je vzel kozo iz hleva in dal boso nogo nanjo. In tako polnag, polbos, polpokrit je šel ob spremljavi smejočih se Škrbinčanov in Dornberžanov proti Tabru. Koza je hodila po stezi, on pa z polobuto nogo ob stezi. Seveda ga je vse to zabavalo, njegove gledalce pa tudi, posebno še, če so pomislili, da ga taborski gospod s konečalom gleda, kako prihaja.

In tako je prišel na Tabor. Gospod, ki ga je res gledal s konečalom, kako gre, se je od sramu skrtil v kamro. Pa je Matiček tudi tja potrkal.

»Kdo je?« je vprašal gospod.

Matiček pa: »Tisti je prišel, ki ni niti bos niti obut niti nag niti oblečen niti pokrit niti odkrit niti ni prijahal in ne pripešačil. Tisti je pač, ki ni prišel niti po stezi niti po poti!«

Gospod je odprl vrata, si ga pobliže ogledal in sam ni vedel, ali bi se smejal ali bi se od jeze razpočil! Na koncu pa je dejal:

»Ti lump, ti. Ti bi me kaj kmalu spravil ob premoženje, če bi se še dolgo togotil nate. Pa naj ti bo. Pod enim pogojem ti odpustim.«

»Povejte, gospod,« je rekel Matiček.

»Čimprej zgini z mojega gospodarstva.«

»In tako je moral Matiček od Bāševih stran. Dolgo je razmišljal, kam

bi šel. Nazadnje se je pa domislil, da bi šel tja, kjer je bil kot mlad fante za pastirja. In tako je prišel v našo vas. Iztrebil je nekaj gozda in si kaj kmalu postavil barako. No — in potem se je pri nas tudi oženil. Nato si je hišo sezidal. In tako je nastala v naši vasi Matičkova domačija, ki še danes stoji.

»No ja,« je nadaljevala nona, »vojna jo je porušila, vojna. Pa saj so postavili novo. In prav je, da so jo.

Tako bo v vasi ostal vsaj spomin na tistega vražjega Matička.«

»Ta jih je nekaj ugnal, dokler je živel!«

»No, pa na svidenje,« je rekla nona in me potegnila za rokav.« Gospodarju pa je rekla: »Veš, Matijec, če bo kdaj nanoslo, ti bom o njem še pravila.«

In tako sva z nono nadaljevala pot v vinograd, ki ni bil več daleč. KONEC

GUSTAV STRNIŠA

Ilustriral: KLAVDIJ PALČIČ

Miške

Stiri miške, male šiške,
sem in tja se kotale,
siva mamica svari jih,
naj se enkrat že zmodre!

Ob omari je star sodček,
kaj iz njega se cedi,
mar mu počil je želodček,
tekočine ne drži.

»Ej, kako diši ta vodka,
sladka je in močna res!«
Oj, ne pijte je otroci,
ker je to strupena zmes!

Saj ta vodka je žganjica,
ki opojna vabi vas,
pokopala je že strica,
ki jo hvalil je na glas!

Mlade miške, male šiške,
niso starke slušale,
le plesale so, brezskrbno
sladki trup pokušale.

Zjutraj gospodar v skladišče
na vse zgodaj je prišel,
našel mrtve, na smetišče
jih odnesel je vesel.

IZGUBLJENI *petdesetak*

Po končanem popoldanskem popuku je učiteljica Majda velela učencem in učenkam, naj še kak trenutek posedijo. Pobrala bo še poslednji obrok za Kitajske pravljice in jim razdelila knjige. Zaprošila je nekaj dečkov in deklic, naj gredo z njo po knjige. Po njihovem odhodu je ves razred, kakor vedno v podobnih primerih, napeto pričakoval velikega dogodka, slišati je bilo samo zadrževano dihanje nepotrpežljivih nepočakljivcev.

Učiteljica in njeni otovorjeni pomagavci so se po nekaj minutah vrnili.

»Pobrala bom zadnji obrok in hkrati razdelila knjige.« je napovedala Majda in jela klicati naročnike. Poklicani je urno stopil h katedru, odštel poslednji obrok, prejel knjigo in se jadrno vrnil v klopi, kjer je jel, kakor da se je bal, da bo zamudil kaj važnega, listati po knjigi. Teklo je kakor po tekočem traku, nepričakovano pa se je zataknilo.

»Jelka Vrhovec!« je poklicala učiteljica.

Jelka je skočila k obešalniku, na katerem je visela njena bundica, segla v žep in onemela. V žepu ni bilo denarja. Močno je zardela.

»No, Jelka!« jo je spodbudila učiteljica.

»Imela sem denar, celò dva petdesetaka, zdaj pa ju ni, ni ju...« je zahlipnila Jelka.

»Ali veš zagotovo, da si imela denar?«

»Zagotovo! V levem žepu bundice.«

»Nemara ti je padel na tla. Pogledj malo po tleh!«

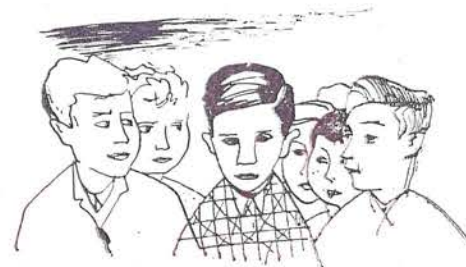
Jelka je iskala po tleh. Zaman.

Sonce, ki se je prav tedaj spuščalo za Goli breg, ves pobeljen s snegom, je s škrlatno rdečimi žarki objelo sobo in še močneje obarvalo že tako in tako rdeče obrazke dečkov in deklic.

V prvi klopi je sedel ciganček Ivko. Njegov oče Hasan, doma z daljnega juga, je na nekem potovanju po naših krajih spoznal Slovenko Katko in se po dveh letih kljub hudemu nasprotovanju Katkinih staršev in sorodnikov z njo oženil. Zaposlil se je v bližnji elektrarni, kjer so ga sprva gledali postrani. Sčasoma

so se nanj navadili, niso pa ga kdove kako vzljubili. Ivko, zal, droban, slaboten deček temno rjave poti, svilen o mehkih, ogleno črnih las, je bil kakor njegov oče pogosto tarča vaškim zlobnežem in šaljivcem.

Ivko je, ožarjen s pastelno rdečim sijem zahajajočega sonca, spričo pogledov malone vseh součencev, ki so z očmi ostro streljali nanj, hudo hudo zardel. Pobesil je oči. Tatvine ga dolžijo! V žepu je otipal dva pet-

desetaka. Res je, med odmorom se je potikal prav tam pri obešalnikih, da ni bil tovarišem, ki so se podili po razredu, napoti, toda... Če bo gospodična preiskala žepe... Ali bo verjela, da mu je ujec daroval petdesetak? Kako naj dokaže, da je nedolžen? Srce mu je strepetavalo, v oči so mu silile solze, v grlu ga je neka čudna sila strahotno davila.

Tedajci se je dvignil Komarjev Janez, krepak, čokat deček, ki je, kadarkoli je bilo potrebno, če ni šlo drugače, tudi s pestmi obranil prijatelja, šibkega, krhkega Ivka.

»Gospodična, v odmoru sem se z Ivkom vrtel v bližini obešalnikov in sem zagledal na tleh petdesetak ter ga pobral. Bržkone ga je zgubila Jelka,« je naglo, nekam v zadregi zdrdrdal Janez, pohitel h katedru in položil nanj petdesetak. Ivkovo srce se je rešilo neznosno more, vendar pa... Nekaj se ni ujemalo, zakaj Janez se ni v odmoru niti za bežen hip

pomudil blizu obešalnikov, marveč se je s tovariši rval in lovil po razredu.

Prihodnji dan je Jelka koj, ko je učiteljica stopila v razred, pridrobnela h katedru in položila na mizo petdesetak.

»Gospodična,« je zbegano spregovorila Jelka, »ko sem povedala sinoči mami, kaj se mi je bilo primerilo v šoli, je mama pogledala v žep na bundici in ugotovila, da je v žepu sicer drobna, vendar pa dovolj velika luknjica, skozi katero sta spozela oba petdesetaka in obtičala nad spodnjim šivom bundice med podlogo in blagom. Naročila mi je, naj vam izročim petdesetak in vas zaprosim, da ga vrnete Janezu.«

»Krivično, hudo krivično je obdolžiti nedolžnega, pa čeprav ga obdolžimo samo s — pogledom!« je Majda rekla otrokom, se nato obrnila k Janezu, ki mu je vsa kri stopila v glavo, ga poklicala h katedru, mu vrnila petdesetak in mu velela:

»Janez, pojdi, greva v učiteljsko zbornico, morava se pogovoriti!«

Janez je ponižno capljal za njo.

»Janez,« mu je prijateljsko dejala, koristneje bi bilo pogovoriti se glasno in jasno kar v razredu, bojim se pa, da bi tak pogovor znova ranil Ivka. No, povej mi, zakaj si se včeraj zlagal!«

»Zakaj, zakaj...« je Janez zmedeno jecljal.

»No, zakaj?«

Janez je molčal.

»Naj ti povem jaz? Naj bo! Vsi od prvega do poslednjega v razredu ste obdolžili Ivka tatvine. Zato pač, ker je ciganček! Tudi ti!«

»Jaz ne,« je skušal ne kdove kako trdno ugovarjati.

»Tudi ti! Prepričan si bil, da je vzel denar Ivko ter si ga skušal zaščititi. Ali ni tako?«

»Da,« je skesano priznal.

»Kaj meniš, Janez, ali ni prijatelj, ki ne zaupa prijatelju, podoben morskemu vodi, ki ne more odžejati žejnega brodolomca?«

»Da, gospodična,« je zašepetal Janez.

Učiteljica je pobožala Janeza po razkuštranih, ščetinastih lasih in mu dejala:

»Pogovorila sva se, lahko se vrneš v razred.«

STONE SELISKAR

Ilustriral: R. HLAVATY

Morski ježek in zvezdica

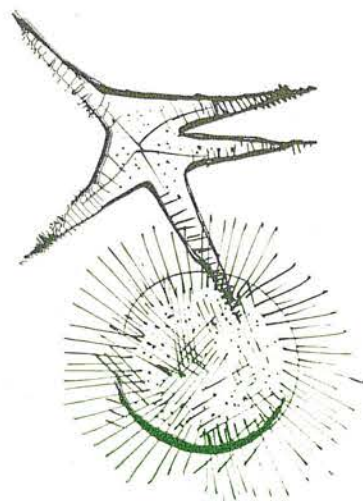
Na morskem dnu je živel ježek. Kot igle tanke ježice so mu štrlele na vse strani. Živel je kakor vitez v svoji trdnjavi. Nihče se ga ni upal napasti. Marsikatera radovedna riba se je do krvi opraskala, ker je šavnila po bodicah.

Ježek je bil skromen, zadovoljen, le dolgčas mu je bilo. Zaželel si je neveste. Toda kdo bo maral takšnega črnega in žalostnega ženina? Vse je bežalo od njega.

Nekoč je morski val odtrgal lepo morskoro zvezdo z visoke podvodne pečine. Potapljala se je v globino, pa se je k sreči zataknila ob ježka, da ni zdrknila v prepad. Ježek se je razveselil in jo ogovoril:

»Počemu bi vsak zase živela, vzemiva se, bodi mi žena!«

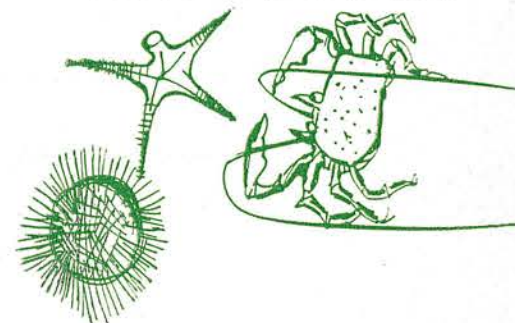
Morska zvezda, ki je bila gizdava kar se da in na svojo lepoto ponos-

na, se je namrdnila, zaničljivo pogledala ježka in mu odgovorila:

»Kaj ti pade v glavo, puščoba ti takšna! Meni pritiče ženin, ki nekaj velja!«

»Potlej pa kar z menoj, ljuba zvezdica!« je hinavsko spregovoril morski klobuk, ki ga je tok vode tjakaj zanesel in ki je vse to slišal. Bil je velik morski klobuk prelepe rožnate barve in pisani trakovi so mu viseli z glave kakor svatu.

Zvezdica, hop, se je obesila na enega njegovih trakov in veselo sta zaplesala svatbeni ples po sinjem morju. Zvezdica ni vprašala, kako se možakar piše, odkod je doma. Gledala je samo njegovo lepoto.

Toda nista še bila eno uro mož in žena, že je priplavala velika riba in odprla svoj gobec. Klobuk je pogoltnila, zvezdico pa je izpljunila zaradi njenih bodic. Na smrt preplašena se je pričela zvezdica pogrezati v globočino morja, pa se je spet zataknila na ježevih bodicah.

»No, kako je, vdovica, me hočeš za moža?« jo je vprašal ježek.

Zvezdica, ki se je od strahu že opomogla, se je namrdnila in odgovorila:

»Takšnega zapečkarja kot si ti pa že ne!«

Mimo je prilezel velik rak in je vse to slišal. Imel je dolge brke, mogočne škarje in vse se ga je balo. Bil je velik gospod in samo pomežiknil je zvezdici, pa mu je postala žena. Od same ljubezni ji je pričel odščipniti rogljič njenega zvezdnatega telesca. Zvezdica je od bolečin omedlela in se zakotalila pod kamen. Tu je objokovala svojo usodo. Rak se je hahljal v svoji luknji, zvezdica pa ni bila nič več zala, ker je bila pohabljena. Trdno je bila prepričana, da jo bo ježek spet zasnuhil. Toda ježek je molčal.

»Ježek, ali ti je kaj dolgčas?« ga je vprašala sladko.

»Nič ne slišim!« je dejal ježek.

»Ježek, ali me nisi nekoč nekaj vprašal?« ga je vprašala zvezdica nežno.

»Nič ne slišim!« je spet odgovoril ježek.

»Ježek, ali me hočeš za ženo?« ga je vprašala priliznjeno.

»Nič ne slišim!« je dejal ježek.

Tedaj je prilezel rak iz svoje luknje, pograbil zvezdico in jo čez pol preščipnil.

»Ježek, ježek, pomagaj mi!« je vpila zvezdica.

»Nič ne slišim!« je dejal ježek in zvezdica je mrtva zdrknila v morskoglobočino.

ŠLAPA TRAPA

Je bila v tistih časih, ko so bogatini delili revežem pravico še z gorjačo po hrbtiščih, skopulja — Grablja so jo klicali ljudje. To ime se je je bilo polotilo menda zato, ker so njeni prsti kakor grablje grabili na kup, karkoli so le mogli doseči. Delala se je revno, kakor vsi skopuhi, v resnici pa si je bila pridobila z goljufijo, zvijačo in izkoriščevanjem čedno bogastvo. Ni imela ne moža ne otrok ne služinčadi — kdo bi tudi služil skopušni goljufivosti! Nekoč je bila pobrala na cesti od lakote onemoglega dečka. On ji je poslej opravljal vse hišne posle za kos črnega kruha in latvico kislega mleka. Revež je imel srce na pravem mestu. Bil je mehak, dober, večkrat je dajal poslednje, kar je še imel. Ker mu skopulja ni vedela imena, ga je klicala kar s psovko Šlapa Trapa.

Vendar pa ni bil Šlapa Trapa prav nič neumen, nasprotno: dobro je vedel, da poštenost traja do konca dni, nepoštenje pa le od danes do jutri!

Nekoč, ko je bilo žito slabo obrodilo in so bili ljudje s kruhom hudo na tesnem, je dala skopulja Grablja Šlapi Trapi dva hleba kruha in mu naročila: »Zanesi ta dva hleba na trg. Reci, da sta iz zadnje moke, ki jo še imamo!«

»Saj je imate še polno kaščo!« je odvrnil deček.

Besno mu je skopulja presekala besedo: »Rekel boš, da sta iz zadnje moke! Zato sta tudi toliko dražja, po dva tolarja vsak. Saj sta tudi težka dva funta vsak!«

Šlapa Trapa, ki ni poznal laži, se je začudil: »Le slab funt tehta vsak!«

»Dva funta, dobra dva funta! Razumeš?« ga je nahrulila Grablja. »Zdaj pa se poberi!«

Šel je Šlapa Trapa na trg, v vsaki roki je nosil hleb kruha. Sonce ga je oblivalo z zlatimi prameni in v srcu mu je postajalo vedno topleje.

Ob cesti je sedel lačen berač, sivolas starček. Zagledal je kruh v dečkovi roki in milo poprosil za košček: »Ze drugi dan nisem zaužil niti drobtinice!«

Dečku se je zasmilil: »Kaj boš s koščkom, tu imaš cel hleb! Skopulja Grablja ga zato ne bo stradala!«

Berač je segel po kruhu in je bil nad vse srečen, Šlapa Trapa pa še bolj...

Z drugim hlebom v roki je zdaj znova krenil proti trgu. Tedaj so ga dohiteli štirje otročiči. Bledi so bili in trudno so stopicali drug ob drugem. Ko so zagledali kruh, so obstopili neznanega jim dečka in uprli vanj svoje žalostne poglede.

»Ste nemara lačni, revčki?« jih je vprašal Šlapa Trapa.

»Lačni, lačni,« so kakor v zboru zajavkali otročiči, »doma nimamo ne moke ne denarja!«

Šlapa Trapa je za hip pomislil na skopuljo Grabljo, ki ji mora prinesiti štiri tolarje za dva hleba, takoj nato pa se je domislil njene polne kašče. Odločil se je: »Vzemite hlebce, otročiči! Ne smete stradati kruha že zdaj, tako majhni!« In jim je dal preostali hleb. Otročičem so zažarele oči, da se mu je srce kar topilo...

Ko se je vrnil deček domov brez kruha in brez tolarjev, je skopulja Grablja pobesnela: »Še na beraško palico me boš spravil, nesnaga šlapasta, ej, butara ti trapasta! Kje pa si napravil kruh, teslo zarobljeno?«

»Staremu beraču in negodnim otročičem sem ga dal. Lepo so me prosili. Je pač lakota vsepovsod!« jo je skušal potolažiti Šlapa Trapa.

»Berač in otročiči — sami brezdelneži!« je zasikala srdita skopulja. »Brezdelneži so hkrati hudobneži, da veš! Enkrat za vselej si zapomni: Kjerkoli in kadarkoli tak hudobnež zaprosi kruha, ga je treba zavrniti takole:

Kruh za dobre je ljudi,
za hudobne kruha ni!«

In jih je naložila ubogemu fantu z gorjačo po hrbtu, da je bil ves marogast. »Za kazen boš teden dni brez kruha!« je še pristavila na koncu.

Pretepeni Šlapa Trapa se je ves objokan stisnil v kot in začel glodati kos starega kruha, ki ga je bil še našel v žepu. Skopulja Grablja ga je zasačila; v svoji nenasitni grabežljivosti se je polakomnila še tistega koščka v fantovi roki in mu je velela: »Daj mi tisti kos kruha, lačna sem!«

Šlapa Trapa jo je nekaj časa motril ves začuden in odprtih ust, nato pa mu je nekaj preblisnilo možgane in — ne bodi len — jo je zavrnil:

»Kruh za dobre je ljudi,
za hudobne kruha ni!«

Spet je skopulja hotela zašvrkniti z gorjačo po Šlapi Trapi, ki jo je bil zagovoril z njenimi lastnimi besedami. Tedaj pa ji je prišlo na misel, da ga bo še potrebovala. Zato mu je tokrat še prizanesla. Bila je lačna, vendar preskopa, da bi tratila lastno moko in si sama spekla kruh. Sklenila je poslati Šlapo Trapo k nekemu bogatemu kmetu. Ta naj bi ji prodal dva hleba. Tako je hotela nadomestiti tisti kruh, ki ga je bil podaril dečko beraču in otročičem. Ker pa je bila preskopa tudi za to, da bi ta kruh pošteno plačala, je velela dečku takole: »Pojdi h kmetu Petičniku, on ima kruha dovolj. Naj ti proda dva hleba!«

»Dajte mi denarja, da ju plačam!« je pripomnil Šlapa Trapa.

»Kakšen denar neki?« je zabevsnila skopulja. »Zapomni si enkrat za vselej: kadarkoli in kjerkoli kaj kupuješ pri bogatinu, počakaj, da ti izroči blago, potem pa jo odkuri, rekoč:

Prisrčna vam hvala za lepo darilo,

o svetem Nikoli dobite plačilo!«

Napotil se je Šlapa Trapa in ni vedel, kaj bi sedaj. Bil je prepošten, da bi se ravnal po skopuljinih besedah in tako opeharil tujega človeka. Vendar pa si je bil napisal za ušesa, kar mu je bila zabičala.

Ves dan ga ni bilo na spregled, saj je vedel, da bo spet pela šiba, ko se bo vrnil brez kruha. Ko je zvečer stopil praznih rok pred skopuljo, je bilo po njem.

»Zakaj pa nisi prinesel kruha?« se mu je grozeče bližala z dvignjeno gorjačo.

»Ne zmorem take goljufije!« je planilo iz poštenega fantiča.

»Ne zmoreš, kaj?« Spet ga je premlatila, vmes mu je snela jopič, potem pa ga je kar takega, na pol oblečenega, nagnala iz hiše v temno noč.

Tako je Šlapa Trapa za zmeraj zapustil skopuljo Grabljo.

Skopulja pa kljub lakoti še zdaj ni hotela zamesiti kruha iz lastne moke. Na vsak način je hotela jesti tuj kruh in zastonj! Na tihem je računala, da se bo povrnil Šlapa Trapa, saj je bila pridržala njegovo obleko. Potem ga bo že pripravila, da ji bo priskrbel kruha drugje in zastonj.

Drugo jutro je potrkal na njena vrata star možic. Vprašal jo je, če ima kaj oblek naprodaj. Skopulja je kanila dobro zaslužiti s tujo lastnino in je brž prinesla Šlapino obleko. Starec jo je vzel v roke, pozorno si jo je ogledoval, nato pa jo je odkuril, rekoč:

»Prisrčna vam hvala za lepo darilo,

o svetem Nikoli dobite plačilo!«

Po teh svojih lastnih besedah je tedaj skopulja Grablja spoznala, da je razkrinkana, da v bodoče ne bo več mogla živeti ob goljufiji in izkoriščevanju in da se Šlapa Trapa ne bo več povrnil.

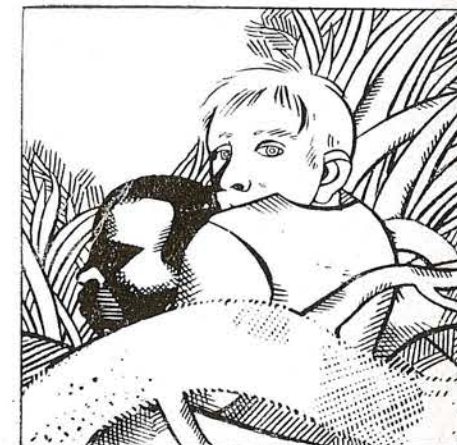
Stari možic pa je bil tisti berač, ki mu je bil Šlapa Trapa podaril hlebec kruha. Zanj je bil zdaj prišel po obleko in plačal jo je po skopuljinem navodilu.

Šlapa Trapa se zares ni več vrnil k skopulji Grablji, saj ni bil ne šlapa ne trapa. Skopulja Grablja pa si je poslej morala pridelovati moko in mesiti kruh — sama!

NA VALOVIH PRAGOZDNE REKE

85. Z vseh strani so prišli na bojišče uporniki in pobirali orožje, ki je ležalo ob mrtvih portugalskih vojakih. Sedar se je hotel dvigniti iz zaklona, ampak Pedro ga je zadržal. »Kaj bo pa z menoj? Mislili bodo, da pripadam vojakom! Tudi ti ne bodo verjeli, da greva v Loando!«

86. Sedar je zastal in pomislil: res je, Pedro ima prav. Najbolje bo, če ostaneta skrita in počakata, da tudi uporniki odidejo. Gotovo ne bodo dolgo ostali tu, saj ne morejo vedeti, če niso v bližini večje portugalske čete, ki bi morebiti hotele maščevati poraz svoje enote.

87. Pravilno je Sedar sklepal: uporniki so pobrali mrtvim orožje, naglo skopali skupen grob in jih zasuli vanj, potem pa so se uredili v kolono in neslišno izginili v gostem pragozdu. Pedro in Sedar sta še malo počakala, potem pa zlezla iz svojega zaklona in obstala na stezi. »Kaj bova sto-

rila zdaj?« je vprašal Pedro. »Upornikom se zaradi moje bele polti ne smeva pokazati, najmanj, kar bi storili, da bi me odvedli v kak skrit kraj, daleč od najine poti v Loando!« »Vojaki naju že poznajo, najbolje, če jih skušava dohiteti,« je mrko odvrnil Sedar.

88. Pedro je razumel Sedarjeve misli: najraje bi se bil pridružil upornikom, pa mora zaradi njega spet za svojimi mučitelji, za portugalskimi vojaki. Segel mu je v desnico in mu jo čvrsto stisnil. Sedar ga je začudeno pogledal, potem pa mu je vrnil stisk roke; vedel je, da se je beli de-

ček prav zares spremenil, kajti, da bi še pred nekaj dnevi stisnil roko črnemu bantujskemu fantu, kje neki, ozmerjal bi ga in še udaril v obraz! Res, Pedro se je bil spremenil v teh dneh, ko je skupaj s Sedarjem premagoval nevarnosti potovanja po pragozdu.

89. »Greva,« je mirno dejal Sedar in krenil po stezi. Kmalu sta dohitela zdesetkano portugalsko četo. Naslednji dan sta skupaj z vojaki stopila na ozko, za silo vzdrževano cesto, in kmalu potem je bilo pragozda konec. Reka Cuanza je od tod dalje tekla po travnati ravnici.

90. V malce večji naselbini belih farmarjev so vojake čakali kamioni. Poročnik bi bil prav rad pustil Pedra pri kakih belih družini, Sedarja pa prepustil usodi, naj si poišče dela in kruha, kakor ve in zna. Ampak nihče Pedra ni hotel vzeti. »Še mi bomo šli od tod,« so govorili naseljenci.

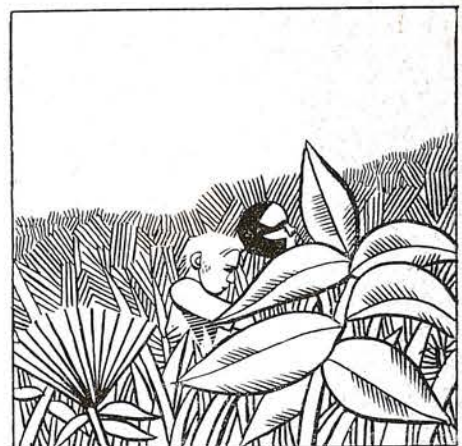
91. Vojaki so pot nadaljevali s kamioni, Sedar in Pedro pa z njima. Ampak to ni bila običajna pot: bila je pot uničevanja, strahu, požiganja, klanja. Vojaki so požigali vas za vasjo v pokrajini, ki je bila na glasu, da podpira upornike, da jih hrani in prenočuje, če je treba.

92. Niso vse bantujске vasi ležale ob cesti; vendar si vojaki daleč od ceste niso upali — predobro jim je ostala v spominu zaseda, v katero so bili padli v pragozdu, in hude izgube, ki so jih utrpeli tedaj. Zato niso tvegali, da bi na podoben način prišli upornikom pred puške.

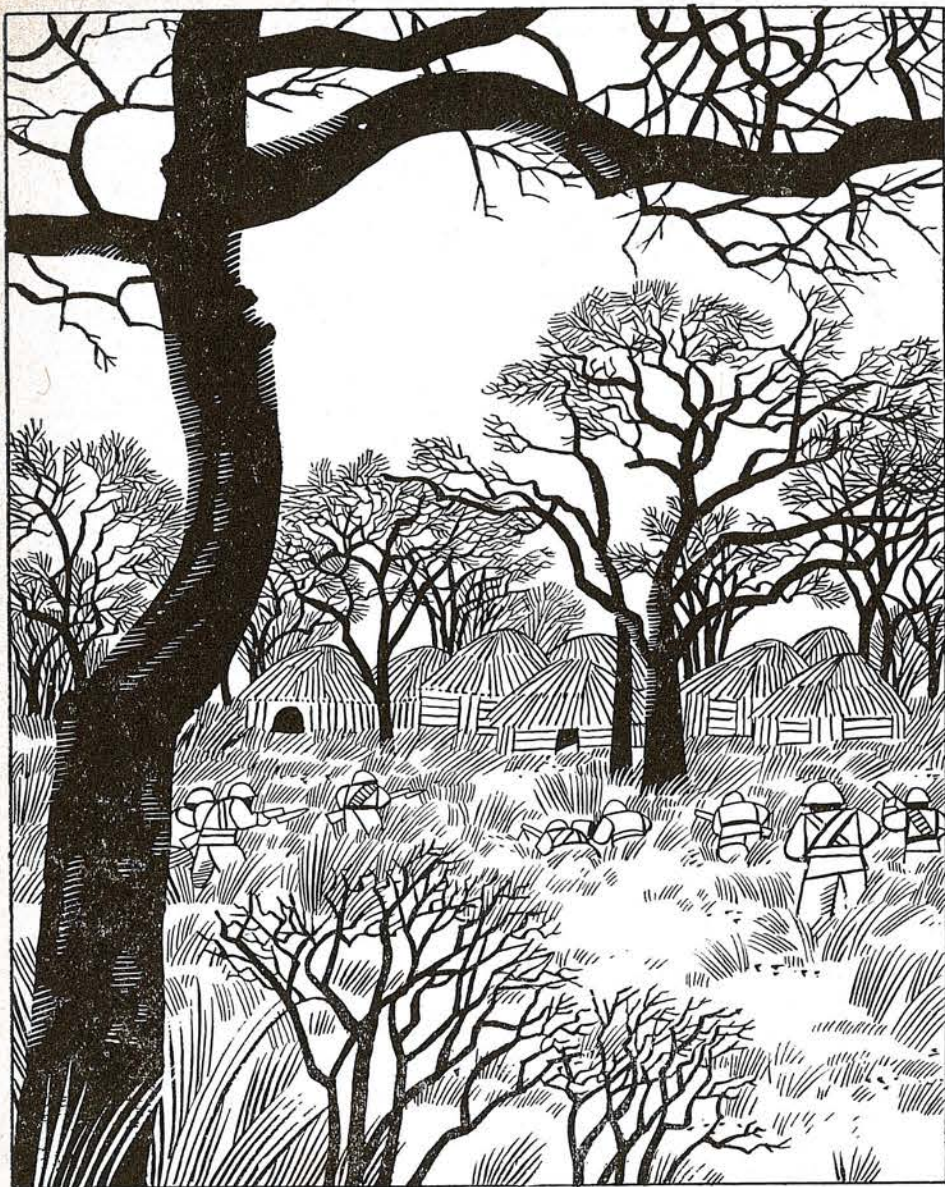

94. Pedro in Sedar sta z grozo gledala divjanje pobesnelih vojakov, ki so bili kakor pijani od prelite krvi. Sedar je stiskal pesti in nemočno trepetal, kadar je od daleč videl goreti vas, slišal drdranje strojič, ki so kosile goloroke Bantuje, in obupane krike žena in otrok.

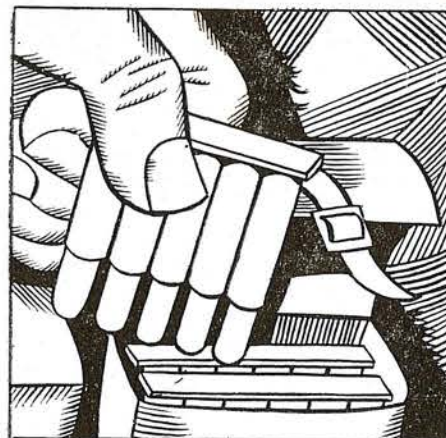
95. Potem sta se, ko so se spet vozili naprej in je za njimi ostajala goreča in izropana vas, dogovorila, da ne bosta več mirno gledala tega, pa čeprav bi tvegala življenje. Ko so se naslednjega dne kamioni ustavili pred naslednjo vasjo, sta zlezla na tla in se splazila v visoko travo.

OPOMBA: Besedilo, oštevilčeno s številko 93, je na str. 184.

93. Tako so doživele njihovo nasilje samo vasi, ki so ležale blizu ceste — ampak te toliko strašneje. Vojaki so ponavadi obkoliili vas in razpostavili okoli nje strojnice. Potem so vdrl v preproste kočje in zgnali vse prebivalce na prostor sredi vasi. Izločili so vse mlade in krepke moške, jih po-

kosili s strojnicami in ukazali starčkom in ženam, da najprej pokopljejo svoje postreljene može in sinove, potem pa so jih naložili na kamione kakor živino in odpeljali v taborišče lakote in strahu. Pred odhodom so zažgali zapuščeno vas in njene borne kočje.

96. Vojaki niso opazili, da Sedarja in Pedro ni več na kamionu, na katerem sta se vozila z njimi. Kako bi tudi opazili, preveč so bili zaposleni s pripravami za strahovalni pohod nad vas, ki je bila zdaj na vrsti. Pregledovali so orožje in prelagali municijo iz zabojev v torbice.

97. Medtem sta Sedar in Pedro, skrita v visoki travi, hitela proti vasi, ki ji je grozil strahoten pogin. Toliko sta se že oddaljila od kamionov, da sta lahko tekla vzravnana, brez nevarnosti, da bi ju vojaki ugledali. Nenadoma je Pedro obstal in polglasno kriknil: »Sedar«.

98. Sedar, ki je tekel pred njim, se je sunkovito ustavil. »Kaj je?« je nejevoljno vprašal, »zakaj stojiš, mudi se nama, saj veš!« Ampak Pedro ni znil niti besedice več — negibno je stal in strmel v tla pred seboj. Tam se je zvijala vsaj za dva sezna dolga kača, od časa do časa dvignila

glavo pa jo spet spustila k tlam, in se premaknila za ped bližje k Pedru. »Morebiti pa ni strupena, saj morebiti pa ni strupena,« je šepetal Pedro, bolj sebi v tolažbo kakor iz prepričanja, kajti take kače ni še nikoli videl in kdo bi vedel, ali je strupena ali ni!

99. »Kdo ni strupen? Se ti blede?« je vprašal Sedar, ki ni mogel videti kače, skrite v visoki travi. Potem je pogledal od strahu prebledelega Pedra in pomislil. »Strupena, praviš,« je zamrmral. »Pa menda ne vidiš... kače!« Pedro ni odgovoril, ves trd od strahu je stal tam.

101. Veliko kače telo se je streslo, da bi skoraj zvrnilo krepkega bantujskega dečka s sebe. Ampak Sedar ni okleval: prijel je kačo za čeljusti, se dvignil na kolena, in z vso močjo razklenil kačji gobec. Od napore je vztrepetal, ko je pretrgal kači vrat na dvoje.

100. Sedar je nagonso stopil korak nazaj. Pedro je to opazil in je kakor z zavozlanim grlom kriknil: »Sedar! Bliža se mi!« Tedaj je Sedar premagal podzavestni strah pred gnusnim plazivcem in neslišno, kakor po prstih, stopil bliže. Ničesar ni imel, da bi pomagal Pedru: ne no-

ža ne navadne palice ali kamna. Pogledal je Pedra in videl, kako je v strahu zaprl oči; hip zatem je zagledal tudi veliko kačo, ki se je naglo bližala okannelemu Pedru. Planil je, zaplaval po zraku in z vsem telesom pristal na kači, držeč jo z roka- ma tik ob glavi za vrat.

102. Sedar je vrgel podrhteვაjōče kače telo v travo. Tedaj se je tudi Pedro zbudil iz okamenelosti, planil k njemu, in ga objel. Črni deček si je z dlanjo obrisal pot s čela, za hip obstal na kolenih, potem pa se naglo dvignil in pokazal proti vasi: »Hitiva! Hitiva!«

104. Naglo se je vas praznila. Zamudniki, bolni starčki in žene, obdane s kopico otrok, so še zadnji izginjali v visoki travi, sledeč hitrejšim. Vas je ostala prazna in le dimni stebri, ki so se komaj vidno dvigali iz posameznih koč, so pričali, da so tod pravkar bili ljudje.

103. Stekla sta proti vasi. Tekla sta, kar najhitreje sta mogla, in Pedro je zaostal daleč za Sedarjem, ki je že dosegel prve kočice in razburjeno nekaj dopovedoval gruči mož. Pedro je obstal, da zajame sapo. Videl je, kako je vas v hipu oživila kakor čebelji panj, če dregne vanj tuja ro-

ka: iz koč so prihajale ženske z otroki v naročjih, moške so nosili svoje skromno premoženje: lonec, motiko, sekiro. V posameznih gručah so Bantuji zapuščali vas, bežeč nasprotno od smeri, iz katere sta prišla Sedar in Pedro in odkoder so se bližali vasi vojaki.

105. Medtem so se vojaki počasi približali vasi. Na njenem robu, že skoraj tik pred kočami, so se ustavili in podčastniki so že enkrat pregledali obroč ter zapolnili vrzeli v njem, nastale med pohodom. Potem se je poročnik dvignil iz trave in glasno ukazal napad na vas.

106. Začudenje vojakov, ki so bili ob takih priložnostih vajeni glasnega vpitja in brezumnega beganja domačinov, tokrat pa je vas ostala nema in tiha, se je sprevrglo v osuplost, ta pa v bes. Ko so se zavedli, da so napadli vas, ki je bila prazna, so popolnoma podivjali.

107. Hkrati so šinili plameni iz vseh bournih bantujskih koč. Sedar in Pedro sta se bila medtem že močno oddaljila od vasi. Daleč slišno prasketanje velikega ognja ju je ustavilo, da sta postala, se obrnila in v nemočni jezi gledala, kako je gorelo skromno premoženje črnih vaščanov.

(Nadaljevanje v šol. 1. 1963-64)

Mesec

MESEC, TOLSTI DEBELUSCEK,
KOMAJ NOSI SVOJ TREBUSCEK,
STOKRAT VIŠE OD ZVONIKA
SE NAD STREHAMI POTIKA.

KOT SREBRNI PAJEK PLEZA,
ŽARKE BISERNE RAZPREZA,
VSE PREŽENE SENČE ČRNE,
Z MESEČINO NAS OGRNE.

V BLESTEČO PAJČEVINO
VSO ZAPREDA POKRAJINO,
SKOZI OKNA, SKOZI ŠPRANJE
ČARA HUDOMUŠNE SANJE.

KODER SVOJO LUČ RAZLIJE,
BAJNE DELA VRAGOLIJE,
ČE LE MORE, ČE LE DA SE,
Z ZVEZDICAMI POIGRA SE.

TIHA HRIB STA IN DOLINA,
TRUDNA SPI ŽE VSA DRUŽINA,
MESEC STOPA MIMO KOČ,
VSE JE MIRNO — LAHKO NOČ!

MAVRIČNA ZLATKA

Čudežna preproga se je ustavila. Deklica je odprla oči in se znašla v Rdečem mestu. Začudena si je ogledovala njegovo krasoto. Vse mesto je bilo lepo rdeče. Vse hiše so žarele v rožnem siju, prav tako tudi vrtovi in cvetje. Opazila je, da sedi sama na rdečem žametnem prestolu.

Tedaj se je oglasila nevidna godba. Približale so se ji vile v rdečih haljah in se ji priklonile. Najlepša je imela v rokah blestečo krono, ki jo je položila Zlatki na glavo in ji šepetala:

»Jaz sem kneginja Rdečega mesta, ti si pa kraljica vseh mavričnih mest. Bodi pozdravljena, vladarica naša!«

»Pozdravljena!« so se oglasile vile v zboru in okoli nje zarajale.

Mavrična Zlatka se je smehljala in sprejela dragoceno krono. Tedaj je začutila, da jo preveč opaja vonj rdečih cvetov. Od vseh strani so deževale vanjo žareče rože in se kopičile okoli nje.

Za trenutek je zaprla oči, pa se je prestol že razvlekel in zravnal v pisano preprogo. Naslednji trenutek je spet kar vzvalovala kvišku in Zlatka se je predramila v Oranžnem mestu.

Prestol, na katerem se je zdaj znašla, je bil kakor sestavljen iz samih sončnih oranž. Kamor se je ozrla, so se ji smehljale naproti same slastne pomaranče. Kneginja jo je pozdravila s svojim dvorom. Vse so bile oranžno opravljene. Še krona, s katero jo je kneginja kronala, je bila oranžno zlata.

»O, oranže! Zelo rada jih imam!« je dihnilo iz Zlatke in že so se smehljale pred njo lepo olupljene, dehteče pomaranče, kakršnih ni okusila še nikoli.

Ko se je okrepcala in se poslovila, se je že znašla v Rumenem mestu.

Kakor je bilo v Oranžnem mestu vse oranžno, tako je bilo tukaj vse lepo rumeno kakor okusne hruške maslenke. Ko se je ozirala okoli, je opazila, da so bile hišice res kakor zgrajene iz samih dobrih hrušk.

Čudila se je in čudila. Prav tako jo je pozdravila kneginja in njene

tovarišice v sončno sijočih krilih in jo kronala za kraljico Rumenega mesta.

Ko se je znašla v Zelenem mestu, je bila še bolj presenečena. Vse je bilo zeleno, še sence ljudi in drevja. Kneginja Zelenega mesta je pripelavala pred njo s svojimi dvorjankami kakor na zelenem valu in krona, s katero jo je kronala, je bila polna zelenih smaragdov, ki so se kar stiskali skupaj, toliko jih je bilo.

Potem je prispela še v Modro in naposled v Vijolično mesto. Od vse te lepote je bila že tako utrujena, da je komaj vztrajala.

Pa je v Vijoličnem mestu pristopila kneginja, dehteča po opojnih vijolicah, in takoj ji je bilo laže.

Prede je zapustila Vijolično mesto, ji je kneginja razodela, da pride ponjo sam sončni car in jo kot mavrično vladarico odvede v svoje blesteče dvorane, kjer se v ognjenih

curkih preлива zlato in srebro, biseri in diamanti ter drugi sijoči kristali. Iz njegovih dvorov se ne bo vrnila nikoli več.

Tedaj se je Zlatka spomnila malega ptička kraljička, ki vlada vrh košate lipe, in odvrnila je:

»Rada sem vaša mavrična kraljica, nikoli pa ne maram biti sončna carica, saj se ne maram za vedno posloviti od kralja ptičic pevki!«

Vila se je nasmehnila:

»Kako prav si se odločila, vladarica mila! Na plamtečem prestolu sončnega carja bi na valujočih ognjenih zubljih zoglenela v sončni prah!«

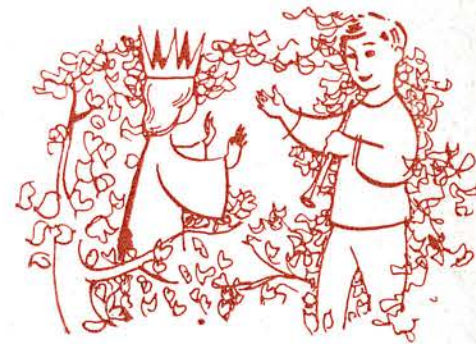
Naslednji hip je deklita že brzela proti zemlji.

Ko sta spet dospeli v Rdeče mesto, se je kneginja od nje poslovila in ji dejala:

»Ti ostaneš naša kraljica! Ker pa moraš živeti na zemlji, če hočeš ostati v družbi ptička kralja, se poslavljaj od tebe. Kadar nas boš želela, nas kar pokliči.«

In deklita se je naenkrat znašla vrh visoke lipe, kjer jo je sprejel vzradošeni kralj ptic pevčic in jo posadil na svoj prestol.

Ko se je usedla, se je kralj naenkrat spremenil v ljubkega fantiča z biserno piščalko v roki in ji dejal:

Že zdavnaj sem bil kralj ptičic pevk. Prav tako kakor ti je odšla v mavrično mesto prejšnja vladarica, ki je zahtevala za dokaz moje ljubezni moj glas. Pa me je pozabila in pohitela k Soncu.

Klepetulja sraka je nekoč zašla sem in mi prerokovala, da me rešiš ti, ko postaneš mavrična vladarica. Zato sem te čakal. Nisi me pozabila. Vrnil se mi je glas in tudi ptičjo podobo sem zgubil.»

In oglasile so se ptice pevke in zagostolele.

Spočetka je donela pesem kakor iz daljave.

Tedaj je zapel kralj tudi sam.

Zlatka je čutila ob teh glasovih čudežno sproščenje, Opojna milina se je spojila s čudovito ubranostjo in donenjem.

Mala Mavrična Zlatka je postala nevesta kralja ptičic. Kadar si je zaželela domov k staršem ali pa v mavrična mesta, je vzniknila pred njo mavrična preproga in jo ponesla, kamor ji je poželelo srce.

GUSTAV STRNIŠA

Ilustriral: BOŽO KOS

SLON

SLONA SMO KUPILI,
VRATA SMO RAZBILI,
V HIŠO SMO GA SPRAVILI,
K OKNU GA POSTAVILI.

KAKOR V ROG JE TROBIL,
ŠIPE VSE JE ZDROBIL,
SPLASIL NAM JE DEDA,
KI RAD K OKNU SEDA.

TETA JE KRIČALA,
SAJ ČEZ DAN JE SPALA,
KVIŠKU JE SKOČILA
IN SI NOGO ZVILA.

SINČEK V ZIBKI SE JE DRL,
KOT DA SLON BI GA POZRL.
Z METLO NADENJ SASA
ŠLA JE, DEKLA NAŠA.

EJ, NEUMNE SANJE,
KDO VERUJE VANJE!
SLON LE MIMO JE CAPLJAL,
KO JE V CIRKUSU IGRAL!

Prevedla: LUDOVKA KALAN

Ilustriral: BOŽO KOS

ZAJEC IN BOBEN

(Afriška pravljica)

V Nigeriji živi na gubah Bandiagare črnsko pleme Dongo. Stari možje v vasi marsikaj vedo in znajo in ob večerih uče okrog velikega ognja otroke in jim povedo marsikatero lepo zgodnico. Otroci plemena Dongo imajo najrajši pravljico o zajcu in bobnu. Poslušajte jo!

Nekega dne so se živali zbrale k posvetovanju. Veliko jih je prišlo: hitra antilopa, zijalasta opica, prebrisana lisica, kača klopotača, blatni krokodil in tudi premeten zajec.

Najprej so sklenili, da si naredijo lep boben, ki bi jih klical na sestanke, na ples in h godbi. Našle so velikansko podolgovato bučo in jo izdolble, a tedaj so naletele na težko-

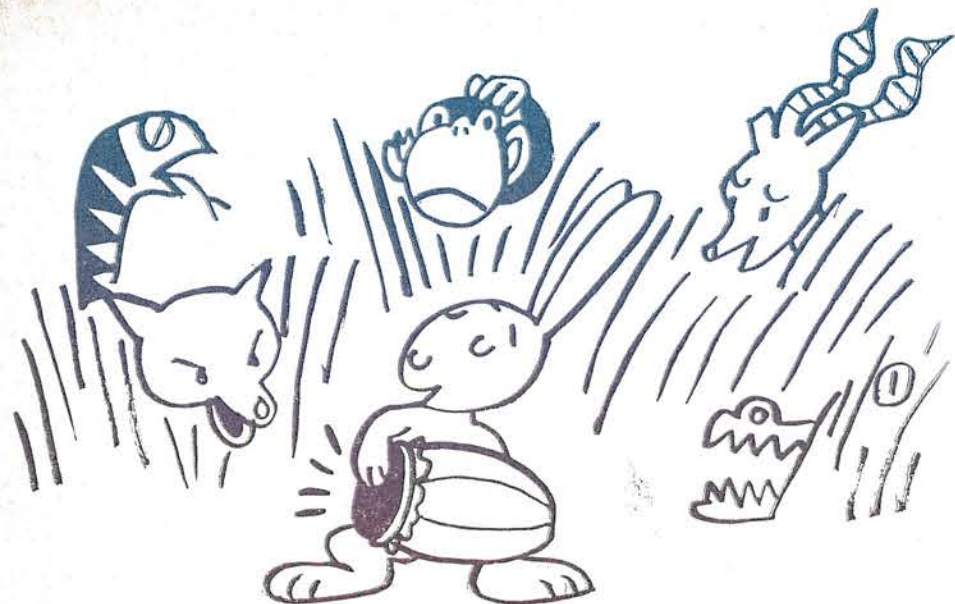
čo. Potrebovale so kožo, da bi pokrile boben. Toda kje jo najti? Kdo izmed prisotnih bi hotel darovati svojo kožo v ta namen?

Nihče se ni javil. Tedaj pa šine opici v glavo genialna misel. Zelo preprosta. Vsakdo izmed njih naj da košček svojega ušesa. Opičji predlog je bil odobren in živali so se vrstile pred opico-kirurgom, ki jim je rezala ušesa. Na vrsto je prišel zajec. Ta pa se je branil. Njegova dolga ušesa so bila ves njegov ponos in ni jih hotel žrtvovati.

Živali so se hudovala na zajca in mu zapretila, da se za kazen ne bo smel nikoli dotakniti bobna.

Vse male koščke ušes so tedaj se-

šile in dobile so lepo veliko kožo, s katero so pokrile bučo. Pa so imele lep boben, prav tak, kakršnega so si želele. Njegov glas je bil globok in ubran in se je slišal daleč po pragozdu.

Nekega dne pa, ko so bile živali vsaka pri svojem poslu, so začule glas svojega bobna. Postale so zgovorne. Kdo se ga je neki drznil dotakniti?

Lisica je takoj predlagala, naj obkolijo kraj, kjer so imele spravljene bobene. Tako so storile. Ko se je boben znova oglasil, so tekle v smeri glasu in z velikim začudenjem so našle krivca. Bil je zajec, ki je čepel in ves prevzet bobnal. Živali so ga z lahkoto ujele. Bile so ogorčene nad njegovo predrznostjo. Tako dejanje zasluži najstrožjo kazen in dolgo so se posvetovale. Vsakdo izmed njih je nekaj predlagal. Končno so se zedinile, da bi bila najstrašnejša kazen, če vržejo zajca v skalnat prepad.

»Kako ste nespametne,« je rekel zajec, »saj se mi ne bo nič zgodilo, ker bom s skale v prepadu odskočil, če pa me položite na snop slame, se bom takoj ubil.«

Živali so mu verjele in hitele po slamo. V trenutku so pripravile snop in zajca položile nanj ter z vso silo zamahnile, da ga pahnejo v prepad. Toda v hipu, ko je zajec začutil pod seboj slamo, je poskočil kot blisk in se spustil v divji beg. Živali pa za njim. Zajec je bil hitrejši od vseh živali in niso ga mogle dohiteti, ker je zajec tekal in tekal... in morda teče še danes...

Vlak

Dolga kača
klopotača
piha,
puha,
iskre bruha
in še dima črn oblak,
da zakrije sadovnjak,
hišo našo in dvorišče
kjer je Tončkovo igrišče.
Ne boji se groma, toče,
sto koles pod njo ropoče,
da prepeva vsak vijak:
tinka,
tonka,
tak, tak tak...
Tonček reče:
»To je vlak!«

DROBNE ZANIMIVOSTI

O SPANCU IN SANJAH

Spanje je nujna potreba vsakega človeka. Novorojenček spi skoraj ves dan, otrok do 10. leta vsaj deset ur, deček ali deklica do 15. leta najmanj devet ur, medtem ko odraslim zadostuje sedem do osem ur spanja dnevno. Najmanj spanja potrebujejo stari ljudje.

Skoraj stalen sopotnik spanja so sanje. Računajo, da človek presanja četrtno časa, ki ga prespi. Sanje si med spanjem sledijo v presledkih, pri čemer trajajo povprečno po 5 do 45 minut, medtem ko je trajanje nekaterih omejeno le na nekaj sekund.

Na dogajanje v sanjah oziroma na vsebino sanj naš razum in volja ne moreta vplivati. Vsebinsko sanj tvorijo naši bivši doživljaji, sedanja stremeljenja in neizpolnjene želje, ki se nam vsaj v sanjah uresničijo. Če smo lačni, se nam bo prav gotovo sanjalo, da sedimo pri bogato obloženi mizi, kjer ne manjka niti najbolj izbranih jedi. Tudi okoliščine, v katerih spimo, lahko močno vplivajo na to, kaj sanjamo. Če spimo v hladni sobi in imamo odkrite

noge, se nam kaj lahko sanja, da je zima in da smo izgubili čevlje pa moramo zato bosu hoditi po snegu.

Primitivni ljudje pripisujejo sanjam poseben pomen. Poznamo celo »sanjske knjige«, ki razlagajo pomen posameznih sanj za našo bodočnost. V smislu takšnih tolmačenj pomeni nabiranje kostanja uspeh in bližnjo srečo, izpadanje zob pa skorajšnje razočaranje in podobno. Seveda je vse to neznanstveno, kajti iz sanj bodočnosti ne moremo prerokovati.

Poseben pomen imajo sanje pri zdravljenju nekaterih duševnih motenj, kjer poseben zdravnik na podlagi sanjskih prispodob prodira v globine bolnikove duševnosti.

Posebno obliko spanja lahko izzovemo s hipnozo, ko hipnotizer nekako uspava osebo, ki se je podvrgla hipnotiziranju, in ima nanjo precejšen vpliv. Če se hipnotiziranja poslužuje nešolana oseba namesto zdravnika specialista, lahko to hipnotizirani osebi tudi škoduje.

Za dobro spanje in prijetno sanjanje je potrebno, da spimo po možnosti pri odprtem oknu ali vsaj v dobro prezračeni sobi, da gremo pravočasno spat, da ne hodimo spat preutrujeni ali pa s prenapolnjenim želodcem in da ne prebiramo razburljivih knjig, preden zatisnemo oči in se poglobimo v spanec.

A. V

ČLOVEŠKA KOŽA

Odrasel človek ima približno 17.000 cm² kože, ki tvori petino njegove celotne teže. Debelina človeške kože je različna. Medtem ko ima na vekah komaj pol milimetra, je na dlaneh in podplatih debela 3 mm in še več.

Naša koža je sestavljena iz treh plasti: vrhnjice, usnjice in podkožja. Naloge kože so različne in zelo pomembne. Koža nam uravnava telesno toploto, diha in izloča znoj. Varuje nam telo in je zelo odporna proti različnim udarcem in drugim poškodbam. Ugotovili so, da ozek pas kože, širok 3 in debel 2 mm, lahko vzdrži breme dveh kilogramov. Ker je koža najbolj izpostavljena različnim zunanjim vplivom, se nenehno obrablja, odmira in tudi obnavlja.

Človeška koža je zelo občutljiva za dotik, pritisk, toploto in mraz. En sam cm² kože vsebuje 6 milijonov celic, 100 cm krvnih žilic, 400 cm živčnih vlaken, približno 12 točk za občutenje

mraza in 3 točke za občutenje toplote ter 25 točk za zaznavo pritiska in 200 za zaznavo bolečine. Poleg tega vsebuje 1 cm² kože še 5 dlak, odnosno 270 las.

Barva kože je pri različnih rasah različna. Poznamo belce, rumence in črnce. Pri belcih je koža v otroškem dobi rahlo rožnata, pri odraslih bela, starčevska pa rumenkasta.

Pri vsakem človeku je površina kože drugače oblikovana. Po zavojih na prstnih blazinicah ugotavljamo različnost prstnih odtisov in potem hitreje izsledimo ljudi, ki so storili družbi škodljivo dejanje. Pomožno vedo kriminalistične službe, ki se s tem ukvarja, imenujemo daktiloskopijo.

Kožo utrjujemo z različnimi kopelmi in nasploh s snago. Del medicine, ki preučuje bolezni kože, pa imenujemo dermatologijo.

A. V.

VLADIMIR KODRIČ
Ilustriral: R. HLAVATY

Iz skalovitega Strmca dviga Sv. Primož svoj vrh proti nebu in spomni Jelico:

»Tam zgoraj, 279 m nad nami, si je Prakrašavec nekoč uredil svoje borno bivališče. Ta ni imel do morja tako daleč kakor oni iz Tar.«

Vsi pogledi so se ozrli v višavo, Jeličine besede pa so odvrnile od nas turbne misli, žal še preveč resnične, a kaj malo prikladne blagodejnemu miru okoli nas in lahkotnemu pozibavanju Juštovega bragoca. Končno se oglasi še France:

»Ali veste, da so tudi Križani imeli posla z morskim možem? Anti je bil to isti divjak, ki je Nabrežincem odnesel babo. Daj, Jušto, povej, kako ste mu jo zagodli!«

»No ja!« V takih primerih sicer ne redkobesednemu Juštu topot beseda ni bila kaj jasna. »Res je, da je vražja tentava odnašala iz naših čolnov prav vse, kar ni bilo trdno pribito. Žensk nam pa le ni kradel kakor Nabrežincem, ker jih nismo puščali ponoči v čupah,« dregne stari Križan z očmi Poldeta in nadaljuje: »Svojčas so se domenili trije naši pogumni možaki — moj nono je trdil, da jih je poznal! — in namazali dno in stene neke čupe prav

na debelo z oljem, dobro premešanim s salom. Sredi čupe pa so položili še kar dobre škornje. Namesto v domačo posteljo, so se trije tiči to noč zavlekli v pripravljeno steljo v grmovju in čakali. Ker pipe seveda niso smeli prižgati, so si krajšali čas s požirki dobre kačje sline. No, no, Jelica, nikar se ne kremži, saj mislim le na domače žganje ki nima nobene zveze niti s kačo niti z njeno slino!

»Komaj je začela farna ura odbijati polnočni čas, so se uresničile Prešernove besede:

Enkrat se valovi morja razdele...
a namesto, da

prikažejo iz njih se dekleta lepé,
se izkobaca iz morja nerodna grdba, opreza po čupah, zagleda škornje in menda se mu zazdijo takoj pravšni: široko šapo stegne v čupo, a škornjev ne doseže... prekobali se v čoln in — bil je v pasti! Še okreten plesalec bi se komaj obdržal na spolzkem dnu, kaj šele taka kronana neroda. Pa se mu dolgo ni bilo treba truditi, ker so bili trije Križani takoj na mestu, da ga trdno in pošteno povežejo po rokah in nogah in celem telesu. Spak grize, praska, a kraška koža ni od muh!

No, končno so ga zvekli na obalo in ga tam še privezali k drevesu.

»Ko se je naslednjega jutra raznesla vest po vasi, je drlo mlado in staro v portič. Pa so imeli kaj videti: velika tršata gmota dolgih rok, lopatastih dlani in stopal, kosmat pa, kakor da si je navesil po vsem telesu »štobo za kalafatanje« (= predivo, s katerim mašimo ožje razpoke na čolnih!); samo oči pod sršečimi obrvmi, ploski nos in široka, naprej moleča usta so ga delala malo človeku podobnega.

»No, ujeli so ga, nagledali tudi, kaj pa sedaj? Brez prerekanja in modrovanja ni šlo, nazadnje so se pa le zedinili: V Trst z njim! Pa so ga odgnali...« menda je moral biti opravek pri jadrju zelo nujen, da je staremu pripovedniku vzel besedo. Pozneje smo izvedeli, da se Križani nič kaj radi ne spominjajo nadaljevanja te prigode. Kontovelci pa niso tako občutljivi, zato je povzel pripovedovanje France.

»...kar po poti, ki pa seveda ni bila asfaltirana kakor danes, ampak

navadna kraška pot, obdelana samo od dolgotrajne rabe, polna štrlečih skal in drobirja, da si je človek lahko noge polomil. Celo večnost bi bili kolovratili, pa še ne bi bili prišli v Trst, da se niso usmili trdo zavezane reve in mu sprostili vsaj nogi, saj je mogel delati komaj korakce triletnega otroka. No, napravil se je tudi že visok dan, čudna procesija se je začela krajšati, pripeka pa taka, da je po skalovju kar mrlelo, ko so bili šele komaj pod Sončnim vrhom. Razdrapana pot se je vlekla kot korizem (postni čas), morska spaka, že tako nevajena hoje, še manj take pripeke, se je vedno bolj spotikala in padala; roke pa povezane, da so ji že vsi prsti otrdeli. Nekje pod Žlahtnim vrhom, tam, kjer stoji danes Miramarski dvorec, se eden od priganjačev naveliča stalnega dviganja morske pošasti in mu odvzame še vezi na rokah, češ, sam si naj neroda pomaga!

»Ko so prispeli do Čedasa, so pomislili, da bi jim kratek počitek le ne škodil; tudi malo očediti bi se morali, saj bo v Barkovljah gotovo vse na ulici. Borna senčica in požirek krepkega, pa je bila dobra volja tu! Počitek in senca sta menda posebno podmorcu prijala in iz hvaležnosti je začel zabavati družbo: hotel jim je pokazati nekaj posebno zabavnega in prosil za klopko vrvice. Komaj so mu jo dali, je vzel konec vrvice v levico, z desnico pa je zagnal klopko z vso silo proti morju. Komaj se je vrvica na drugem koncu dotaknila morske vode, je spak kakor po toboganu zdrsel po vrvici in izginil med gromozanskim krohotom v valovih...«

Kdo bi nam zameril, če smo vsi prasnili v smeh ob misli, kako so

opeharjeni Križani buljili v morje, saj je France to tako nazorno prikazal, da se je še Jušto nekako nakremžil na smeh. Iz vidne zadrege je starega moža rešil Zorko z vprašanjem:

»Kaj pa pomeni korizem, kakor si prej omenil, France?«

»Veš, France jo včasih rad zavije bolj po slovnici,« švrkne Miro, »po domače pravimo temu kurizem in mislimo na dolgočasne dneve posta med razposajenim pustom in pomladansko veliko nočjo.«

Veselega razpoloženja na barki bi ne bilo konec, da ni Jušto zakrmaril svojega bragoca v Kriški portič. V pomoč pri pristajanju in vezanju ladje je bilo namah toliko rok, kolikor jih je bilo na razpolago. Kmalu smo se pretegovali po skalah, Jelica je zatelovadila v bistro morje, kamor je začofotal tudi Boris, da jo obvaruje, če treba, pred nevarnim Fratom. Morda je ista skrb pognala v vodo tudi vse ostale razen treh ribičev, ki so odšli v vas, da oskrbe vse potrebno za naše nadaljnje potovanje.

Ko bomo nadaljevali svojo plovbo, vam bomo zvesto in točno poročali o vsem kakor doslej. Da vam čakanje ne bo predolgočasno, vam dotlej privoščimo kar najprijetnejšega kopanja...

TONCA BRESČAK

Ob košnji

Na vrh voza
na kupu sena
veseli sedimo.
Po suhem senu
prijetno duhtimo.

Gledamo
sonce rumeno zahajati,

žarke ognjene
nad bregom rajati.

Mrak je že vse naokoli...
Trudno, počasi
stopicajo voli.

Grablje in vile na rami...
Zdaj petje veselo
odmeva za nami,
tja čez polje, čez gmajne
čez senožet osamelo...

NAŠI MLADI DOPISNIKI

ZGODBA IZ RASTLINSKEGA SVETA

I.

»Dovolite, da se vam predstavim: jaz sem mlado drevo, kostanj. Sem v družbi nekaj drugih starih kostanjev, ki jih pa ne morem trpeti. Joj, kako so neznosni! Ko je bila poleti suša, niso govorili drugega kot o tem. Pa pozimi, ko smo bili vsi goli in ko nas je veter premetaval kakor listje, so se venomer pritoževali nad svojimi boleznimi. Da ne govorim, kaj šele, če zagledajo človeka. Tedaj je pravi križ. Med sabo si šumljajo, da je prihajajoči človek gotovo drvar, tudi če se že od daleč vidi, da ni prijel nikoli za sekuro. No, kaj sem vam rekel, ti stari so prav neznosni.

II.

Se me še spomnite? Najbrž, da ne, saj je od tistega dne minilo že mnogo let. Jaz sem se vam predstavil kot mlado drevo, zdaj pa sem že zelo star. Kaj sem že hotel povedati? Aha, o teh mladih kostanjih. Držijo se tako ošabno, kot da bi bili oni najlepši. Pa nič ne skrbijo zase, in ko jim hočem dati kak dober nasvet, me še ozmerjajo. Joj, ta mlada generacija!

Spanger Radovan, II.a Niž. gimn.

NAJSTAREJSI ČLOVEK, KAR JIH POZNAM

Nekega poletnega večera, ko je prišel moj oče z dela, me je poslal, naj grem v kovačnico in rečem kovaču, naj skuje novo, precej veliko sekuro.

Prišel sem v kovačnico in sem zagledal moža, ki je na žerjavici imel kos železa, iz katerega bi naredil kladivo.

Rekel sem mu, ali bi naredil eno sekuro za nas. Kovač je odgovoril z močnim glasom in smeje: »Dobro, ti jo bom že naredil, pridi v ponedeljek.« Nisem odšel iz kovačnice, ker sem hotel možakarja vprašati, koliko let ima. Odgovoril mi

je: »Trindevetdeset let imam in še vedno delam v tej kovačnici, polni prahu. Moj oče.« je nadaljeval, »je bil kovač, moj sin je tudi.«

»Tako ste v družini vsi kovači,« sem pripomnil.

»Na žalost, da,« je odgovoril, »ampak tega se ne kesam. Moj oče je dočakal 93 let, a potem ga je zadela kap, jaz pa mislim, da jih bom dočakal malo več.«

Povedal sem mu, da je danes lep dan, ker sem mislil, da tisti dan še ni videl sonca. Starec je pa odgovoril: »Eh, sinko moj, da bi ti videl, kako so bili nekoč lepi dnevi!«

Potem sem ga pozdravil in šel domov. Doma so mi povedali, da je tisti starec najstarejši vaščan naše vasi in da hodi v gostilno brez palice.

Ko sem prišel v ponedeljek na njegov dom, si je pravkar bril brado. Dal mi je sekuro in me začel opominjati: »Varuj se, da se ne boš usekal po nogah ali urezal, ker dobiš lahko tetanus; včasih ni bilo tega strupenga tetanusa.«

Bogatec Boris, II.a Niž. gimn.

MOŽ OB ŽERJAVU

Sonce se komaj pokaže izza gričev, ko pride težak v tržaško pristanišče. Kdove od kod ga je pripeljal najzgodnejši avtobus.

Stopi skozi ozek prostor v kabino, kjer ima delovno obleko in druge potrebne reči.

Medtem ko se pripravlja, posije sonce na precej oddaljeni svetilnik Zmaga, na katerem je malo prej ugasnila močna slepeča luč. Na trgu Unità golobi vzletijo v veliki jati. Tramvaj drvi po svoji železni poti, medtem ko lokomotiva, ki prevažna blago z ladij, puha iz zakajenega dimnika črne oblake dima.

Velika ladja se je medtem zasidrala v industrijskem pristanišču. Zatulila je sirena in k njej je privrelo polno delavcev.

Med njimi je tudi tisti delavec, ki se je prej šel preobleč v kabino. On bo moral pri razkladanju tovara z ladje manevrirati velik žerjav. Po strmi lestvi se je pravkar povzpел do kabine in delo se je začelo. V nekaj urah morajo delo končati, ker bo kmalu prispela druga ladja.

Na žerjavu se naš delavec počuti prav dobro. Na poveljniški plošči ima polno gumbov in ročic. Jaz bi se tam kar zmedel. Najprej spusti kavelj v notranjost ladje. Tamkajšnji delavci privežejo nanj nekaj zabojev ali vreč. Nato potegne ročico, žerjav se obrne, nato pa spusti tovor na železniški voz. To se ponavlja, dokler ni ladja raztovorjena. Čez nekaj časa zažvižga piščalka. Delavci so komaj čakali tega žvižga. Takoj popustijo delo — in gostilne se napolnijo.

Jutro je, toda v krčmah je mnogo pijancev. Delavec, ki vodi žerjav, pa ne gre v pivnico. Bog varuj, da bi se napil. Videl bi vse dvojino in lahko bi kakšnemu delavcu polomil lobanjo.

Čez čas se delo spet začne in kmalu je ladja raztovorjena. Delavec se lahko odpočije tistih nekaj minut, kolikor traja, da ena ladja spet odpluje in se druga zadruga. Potem pa spet na visoki prostor ter razkladati nov tovor. Toda žejen je. Saj se bliža mrak! Vode je sit! Zdaj si ga že lahko malo privoščiti! Iz žepa privleče stekleničico žganja in nažluka se, tako da ga potem že po črevesju. Presneto, ves dan se je premagoval, na koncu pa ga je le vrabec zmotil.

Rovattini Robert, II.a Niž. sr. š.

TOLIKŠNA NEMARNOST ME JE POTRILA

V družbi očetovih prijateljev sem se let pod Nacetovo lipo. Može so razpravljali o svojih rečeh, jaz pa sem bil zagledan v tujega, kakih petdeset let starega moža. Sedel je osamljen za okroglo mizo. Čevlje je imel na bližnji stolici, medtem ko si je hladil v rosin travi umazane noge. Na hrbtnik je visel na stolici. Pred seboj na mizi je imel nekaj zavojev. Tedaj se je petdesetletnik sklonil po njih. Odprl je največjega in privlekel ven nekaj kosov kruha in nekaj mortadele. Nato je začel trgati mesnino. Vedel se je nespodobno kot prašič. Z nenegovanimi zobmi je trgal meso in pri tem odpiral usta kot krokodil.

Že se mi je začelo vrteni v želodcu. Ko pa je mož popil nekaj vina, sem pomislil: »Ubova Beta, (Nacetova žena), ki bo kot gostilničarka prisiljena oprati nespodobnežev kozarec.«

Potrt sem tako premišljeval, in da bi zamoril notranjo slabost, sem popil nekaj

oranžade. Po dolgem opazovanju me je mož le zapazil in rdečica mu je udarila v glavo. Odrinil si je razkuštrane in na oči viseče lase ter se mi hinavsko nasmejal. Komaj zdaj sem zagledal možovo obličje. Rdeči nos mu je štrlel daleč iz obraza. Zarde!a in zabuhla lica vinskega bratca so mu skoro zakrivala oči.

Z dolgima rokama si je obrisal mesnata usta in se začel odpravljati. Nadel si je pošvedrane čevlje, pobral šila in koptar ter podrsujoč z nogama stopil na cesto. Razočaran sem bil nad njegovim vedenjem, misleč: »Ali je mogoče, da je v civiliziranem svetu še mnogo takih ljudi?«

Košuta Danilo, II.a Niž. sr. š.

SANJE Z ODPRTIMI OČMI

V časopisih in revijah lahko mnogo čitamo o poletih in vesoljstvo. Nekega a... sem se tudi jaz zamislil v vesoljsko potovanje. Z odprtimi očmi sem sanjal, kako bi potoval na Luno. Ze sem videl množico ljudi, ki me je pozdravljala in mi z rokami mahala v slovo. Nekdo iz množice je zakrčal, naj grem pogledat na Luno. Jaz, junak, skočim v kabino, ki je bila pripravljena za polet, in čakam, da me spustijo v vesolje. Naenkrat zaslišim strašen grom in že cutim, kako letim po zraku. Iduaj zakričim: »Počakajte! Zakaj ste me tako hitro spustili? Pozabil sem vzeti s seboj samokres!« A bilo je že prepozno. Letel sem in pred seboj nisem videl ničesar razen svoje kabine, ki je bila polna strojev. Pogledal sem skozi lino in zagledal planete in zvezde. Kmalu sem dospel na Luno. Tam sem se ustavil in pogledal, kakšna je pravzaprav ta Luna, o kateri toliko govorijo. Opazil sem na Luni velikanske nrbbe, kjer gotovo ni bil še nihče. Edini, ki si je upal in prvi dospel na Luno, sem bil jaz — mali deček. Med poletom sem viael tudi leteče krožnike. Ko sem si vse dobro ogledal, sem se splazil v kabino in — šv gi — zopet nazaj na zemljo. Ob povratku na zemljo so me zopet vsi pozdravljali in vpili: »Živel goriški astronom Igor, ki je prvi dospel na Luno!« Celo po časopisih so pisali o meni. Toda to še ni bilo vse. Okrog mene so se zbirali predstavniki goriške pokrajine, ki so me odpejali s seboj v neko palačo. Z njimi sem jedel potce in piščance ter pil dobro, a zelo mrzlo vino. Mrzlo vino me je streslo. Takrat sem se zbudil in se zavedel, da sem v učilnici Dijaškega doma v Gorici. Lepih saj je bilo konec.

Igor Komel, V. razr. osnov. šole Gorica

RESITEV UGANK IZ 8. STEVILKE

1. KRIZANKA »LIST«: Vodoravno: 1. pomoč, 6. obad, 7. tu, 8. tek, 9. žir, 10. od, 11. pare, 12. lirik. — Navpično: 1. potok, 2. obed, 3. mak, 4. od, 5. Turek, 7. tiri, 9. žar, 11. pi.
2. ČAROBNO LETALO: Vodoravno in navpično: 1. Dora — dotok, 2. omot, 3. rak, 4. ar, 5. komar.
3. UGANKI: Kos, vprašaj.
4. DODAJANJE ČRK: Dodane črke nam povedo naslednji nauk: SI-VI GLAVI SE ODKRIJ.

RESITVE SO POSLALI: Robi Mattioli, Klavdij Dilič, Adrijana Skilani, Divna Petaros, Mariza Dilič, Silvana Petaros, Lučko Zahar, Magda Zahar, Evgen Hervat, Mauro Zobec in David Zobec iz *Boršta*; Zvonka Markovič, Katerina Floridan, Peter Caharija in Ivanka Mozetič iz *Nabrežine*; Ester Coretti iz *Doline*; Sonja Bogatec iz *Sv. Križa* ter Suzi Pertot in Peter Švigelj iz *Barkovelj*.

IZŽREBANI SO BILI IN DOBE NAGRADO: *Ester Coretti*, učenka IV. razreda osnovne šole v Dolini; *Adrijana Skilani*, učenka III. razreda osnovne šole v Borštu in *Sonja Bogatec* iz Sv. Križa.

IX. LETNIK GALEBA JE Z DANASNJO ŠTEVILKO ZAKLJUČEN. ZADNJA ŠTEVILKA JE IZŠLA NA 32 STRANEH. TISKARNA GRAPHIS JE BREZPLACNO POVEČALA TO ŠTEVILKO ZA OSEM STRANI, ZA KAR SE JI UREDNIŠTVO IN UPRAVA ZAHVALJUJETA. ■ VSE POVERJENIKE NA SOLAH VLJUDNO PROSIMO, DA ČIMPREJ PORAVNAJO NAROČNINO ZA OSMO ŠTEVILKO GALEBA IN TUDI MOREBITNO ZAOSTALO NAROČNINO. REDNE NAROČNIKE PA PROSIMO, DA PO PRILOŽENI POŠTNI POLOŽNICI PORAVNAJO CELOLETNO NAROČNINO V ZNESKU 400 LIR. ■ POVEST »NA VALOVH PRAGOZDNE REKE« SE NI ZAKLJUČENA, OBJAVLJALI JO BOMO TUDI V ŠOLSKEM LETU 1963/64. V X. LETNIKU GALEBA BOMO SE NADALJE PRIOBČEVALI KRAŠKE PRIPOVEDKE IN POTOPIS »BUČI, BUČI, MORJE ADRIJANSKO«. ■ VSEM MLADIM NAROČNIKOM IN BRALCEM GALEBA ŽELITA PRIJETNE POČITNICE

UREDNIŠTVO IN UPRAVA.

CENA 50.- LIR

